

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра ландшафтної архітектури та фітодизайну

ЗАТВЕРДЖЕНО

ННІ лісового і садово-паркового господарства
«11» червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНА СПРАВА

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність: Лісове господарство, ОС «Бакалавр»

Освітня програма: 205 Лісове господарство

ННІ лісового і садово-паркового господарства

Розробник: Сергій ПОПОВИЧ, професор кафедри, д. б. н., професор

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни

Викладання вибіркової дисципліни забезпечить професійну підготовку бакалаврів лісового господарства, які зможуть працювати на територіях природно-заповідного фонду, застосовувати отримані знання для наукової діяльності у магістратурі та аспірантурі, а також на виробництві – для організації ведення екозбалансованого господарювання, лісокористування та його ефективного екоконтролю. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент засвоїть етапи історії та сучасний стан природно-заповідної справи як галузі, міжнародні та національні класифікації природоохоронних територій, механізми резервування та процедуру створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, систему управління галуззю, чинне законодавство про природно-заповідний фонд, структурно-функціональну організацію територій, сучасну мережу природно-заповідного фонду та структуру екомережі, засоби збереження та напрями використання природно-заповідного фонду.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	205 – Лісове господарство	
Освітня програма	205 - Лісове господарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4,0	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота)	немає	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	3 нтн і 2 стн	3
Семестр	6, 4	5-6
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття	немає	немає
Самостійна робота	75 год.	немає
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	3	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – це професійна підготовка бакалаврів лісового господарства, які зможуть при необхідності працювати на територіях природно-заповідного фонду, застосування ними знань для наукової діяльності, організації ведення екологічно збалансованого господарювання, лісокористування та його ефективного екологічного контролю.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню

1. Основи екології та охорони природи.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (**ІК**): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі лісового і мисливського господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та відповідністю природних зональних умов.

загальні компетентності (**ЗК**): 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини громадянина в Україні. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. 3. Цінування та повага до різноманітності та мультикультурності. 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою. 6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. 7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії. 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

спеціальні (фахові) компетентності (**СК**): 1. Здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства. 2. Здатність проводити лісівничі вимірювання та дослідження. 3. Здатність використовувати знання й практичні навички для аналізу біотичних явищ і процесів, біометричної обробки дослідних даних та їх математичного моделювання. 4. Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів. 5. Здатність вирішувати поставлені завдання зі створення насаджень, їх вирощування та формування на основі вивчення літературних і нормативних джерел передового виробничого досвіду. 6. Здатність вибрати типове обладнання та інструменти для вирішення сформульованого завдання, а також оцінити економічну ефективність його виконання. 7. Здатність вирішувати поставлені завдання з інвентаризації лісів, оцінювати лісові ресурси та продукцію.

Програмні результати навчання (ПРН): 1. Аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку для формування громадянської позиції, формування національної гідності та патріотизму. 2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти. 3. Проводити літературний пошук українською та іноземними мовами і аналізувати отриману інформацію. 4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства. 5. Розуміти і застосовувати особливості процесів росту і розвитку лісових насаджень, теорії та принципи ведення лісового і мисливського господарства для вирішення завдань професійної діяльності. 6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних і технологічних можливостей. 7. Застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення лісового і мисливського господарства, знання з економіки та права для забезпечення ефективної виробничої діяльності. 8. Проєктувати та організовувати ведення лісового та мисливського господарства відповідно до встановлених вимог. 9. Застосовувати лісівничі

загальновідомі методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання. 10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази. 11. Оцінювати значущість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази, робити аргументовані висновки. 12. Інтегрувати та удосконалювати виробничі процеси ведення лісового господарства відповідно до чинних вимог.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

- для повного і скороченого термінів навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.	
Модуль 1. Теоретичні основи природно-заповідної справи														
Тема 1. Сутність та історія природно-заповідної справи.	1-2	7	2	2	-	-	5	2	2	-	-	-	-	
Тема 2. Заповідна спадщина природи. Ідеології й теорії природно-заповідної справи.	3-4	23	2	6	-	-	15	-	-	-	-	-	-	
Тема 3. Класифікації природоохоронних територій.	5-6	24	3	6	-	-	15	4	2	2	-	-	-	
Разом за модулем 1		56	7	14	-	-	35	6	4	2	-	-	-	
Модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи														
Тема 1. Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	7-10	35	5	10	-	-	20	2	-	2	-	-	-	
Тема 2. Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	11-15	29	3	6	-	-	20	4	2	2	-	-	-	
Разом за модулем 2		64	8	16	-	-	40	6	2	4	-	-	-	
Усього годин		120	15	30	-	-	75	12	6	6	-	-	-	

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність природно-заповідної справи. Історія природно-заповідної справи	2
2	Заповідна спадщина природи. Ідеології, теорії природно-заповідної справи	2
3	Класифікації природоохоронних територій.	2
4	Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	6
5	Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	3

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія природно-заповідної справи.	2
2	Заповідна спадщина природи.	4
3	Ідеології й теорії природно-заповідної справи.	2
4	Класифікації природоохоронних територій.	6
5	Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	10
6	Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	6

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність та історія природно-заповідної справи.	5
2	Заповідна спадщина природи. Ідеології, теорії природно-заповідної справи	15
3	Класифікації природоохоронних територій.	15
4	Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	20
5	Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	20

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне опитування;
- співбесіда;
- модульне тестування;
- написання рефератів;
- розрахункові та графічні роботи;
- захист практичних робіт;
- проведення колоквиумів;
- самооцінювання;
- екзамен.

7. Методи навчання:

- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебатів (*полеміка, ділові ігри, ситуаційні завдання, логічні схеми, тренінги*);
- метод командної роботи, мозкового штурму;
- словесний метод (*лекція, дискусія, співбесіда*);
- наочний метод (*ілюстрацій, демонстрацій*);
- робота з навчально-методичною літературою (*конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату*);
- відеометоди (*дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані*);
- пасивні методи навчання (*засвоєння лекційного матеріалу*);
- демонстраційні матеріали (*слайди, відеофільми, географічні карти*);
- моделювання мереж природно-заповідного фонду та екомереж різних рівнів.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності Тема	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1 <i>Теоретичні основи природно-заповідної справи</i>		
П. р. 1. Вступ до вивчення навчальної дисципліни	ПРН 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. У тому числі володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства, застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення лісового і мисливського господарства, знання з економіки та права для забезпечення ефективної виробничої діяльності, інтегрувати та удосконалювати виробничі процеси ведення лісового господарства відповідно до чинних вимог, аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку природно-заповідної справи для формування громадянської позиції, формування національної гідності та патріотизму, прагнути до самоорганізації та самоосвіти для опанування ідеології й теорії природно-заповідної справи, аналітично порівнювати зміст категорій природоохоронних територій світу та України на основі літературного пошуку українською та іноземними мовами.	5
П. р. 2. Функціональна структура управління природно-заповідною справою		10
П. р. 3. Історія заповідання лісів у адміністративних областях України		5
П. р. 4. Класифікації природоохоронних територій		15
П. р. 5. Виділення лісових природних територій для резервування та заповідання		20
П. р. 6. Заповідна спадщина природи і культури малої батьківщини		10
П. р. 7. Фронтальне оцінювання знань студентів		5
Модульна контрольна робота 1.		30
Усього за модулем 1		100
Модуль 2. <i>Прикладні основи природно-заповідної справи</i>		
П. р. 8. Мережа заповідників і національних природних парків України	ПРН 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. У тому числі володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства, застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення лісового і мисливського господарства, знання з економіки та права для забезпечення ефективної виробничої діяльності, інтегрувати та удосконалювати виробничі процеси ведення лісового господарства відповідно до чинних вимог, розуміти і застосовувати особливості системної	10
П. р. 9. Мережа заповідних лісів адміністративних областей України		10
П. р. 10. Мережа штучних заповідних парків адміністративних областей України		5
П. р. 11. Регіональні екомережі адміністративних областей України		15
П. р. 12. Меридіональна екомережа басейну Дністра		15
П. р. 13. Функціональне зонування природно-заповідних територій		5

України	організації природно-заповідного фонду, теорії та принципи її ведення для вирішення завдань професійної природоохоронної діяльності, уміти проектувати природно-заповідні території відповідно до встановлених вимог, застосовувати системний підхід та екологічні методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання, аналізувати структурні елементи системи природно-заповідного фонду, інтегрувати та удосконалювати виробничі процеси ведення природно-заповідної справи, удосконалювати технологію проектних робіт та навчати інших, впроваджувати розроблені проектні рішення у виробництво.	
П. р. 14. Фронтальне оцінювання знань студентів		5
П. р. 15. Підсумковий семестровий колоквиум		5
Модульна контрольна робота 2.		30
Усього за модулем 2		100
Навчальна робота	(M1 + M2)/2*0,7 ≤ 70	
Екзамен	30	
Усього за курс	(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамен)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу лектора за наявності задокументованих поважних причин (лікарняний, похорони, конференції, спортивні змагання тощо). Перескладені модулі без поважних причин також оцінюються на нижчу оцінку. Без усіх складених модулів до атестації не допускається.
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час модульних контрольних робіт, заліків та екзаменів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення такого явища атестаційний захід припиняється і робота вважається незадовільною.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (лікарняний, похорони, конференції, спортивні змагання тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із адміністрацією ННІ ЛіСПГ). Пропущені заняття без поважних причин необхідно відпрацювати. Час, обсяг і зміст відпрацювання матеріалу пропущених занять визначає викладач заняття.

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1584>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);

- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- модульні й екзаменаційні тести;
- екзаменаційні білети.

Навчально-методичне забезпечення кафедри для викладання дисципліни:

1. Попович С. Ю., Корінько О. М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами денної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». К.: Видавничий центр НАУ, 2005. 27 с.

2. Попович С. Ю., Корінько О. М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами заочної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». К.: Видавничий центр НАУ, 2005. 25 с.

3. Попович С. Ю., Корінько О. М., Гузій А. І., Парчук Г. В. Природно-заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців напряму 1304 «Лісове та садово-паркове господарство» в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації. К.: Аграрна освіта, 2005. 11 с.

4. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа. Практикум. К.: ЦП «Компринт», 2021. 113 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Всеєвропейська екологічна мережа. Режим доступу: <http://www.ecnc.nl/doc/lynx/>

2. Конвенція про Всесвітню спадщину. Режим доступу: <http://www.unesco.org/heritage.htm>

3. Міжнародний фонд дикої природи (WWF). Режим доступу: <http://www.panda.org/dcro>

4. Міністерство охорони навколишнього природного середовища України. Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/>

5. Національна комісія України у справах ЮНЕСКО. Режим доступу: <http://www.unesco.org.ua/>

6. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа. Навчальний посібник. К.: Арістей, 2007. 480 с.

7. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа. Підручник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2023. 392 с.

8. Попович С. Ю., Корінько О. М., Устименко П. М. Заповідне лісознавство. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. 384 с.

9. Природоохоронне законодавство України. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/laws/>

10. Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» щодо біосферних резерватів. Режим доступу: <http://www.unesco.org/mab>

11. Рамсарська конвенція. Режим доступу: <http://www.ramsar.org/>